

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДДІВ ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Written by РАЦИН ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, студент юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)

Wednesday, 24 November 2021 22:03

Постановка проблеми. У період формування громадянського суспільства, становлення та розвитку правової держави набувають актуальності питання дослідження сутності судової влади і гарантії забезпечення її незалежності. Адже однією із вагомих демократичних засад суспільства є незалежність судової влади загалом та суддів зокрема. Питання незалежності суддів є центральним в демократичному суспільстві, де основоположним є верховенство права. Це гарантує, що кожен має право на справедливий суд. Міжнародні стандарти, що стосуються незалежності суддів, вимагають від уряду забезпечити інституційні та особисті гарантії суддям, щоб вони демонстрували повагу до громадянських прав людини. Судова реформа відіграє важливу роль в українському законодавстві, адже основна її мета – це зміцнення однієї з базових цінностей демократичного суспільства – незалежності суддів. Тому на сьогоднішній день одним із актуальних питань є питання незалежності суддів як одного із основних принципів демократичної, правової держави.

Стан наукового дослідження теми.

На сьогоднішній день питання незалежності суддів набуло широкого значення.

Дослідженням цієї проблеми займалися такі науковці М.В. Василевич, Л.Є. Виноградова, Т. Галайденко, В.В. Городовенко, В.М. Кравчук, Н.М. Сташків, Н.М. Шульгач та інші.

Метою публікації

є розкриття та аналіз ключового принципу незалежності суддів у правовій державі.

Виклад основного матеріалу.

Науковці відзначають щонайменше дві фундаментальні властивості судової влади, які характеризують її значення у функціонуванні правової держави. По-перше, жоден орган державної влади не вправі втручатися у діяльність судових органів, надавати судам чи суддям вказівки чи накази щодо конкретних справ, висловлювати побажання стосовно результатів розгляду справ тощо. Фактично, це принцип незалежності судової влади, і ступінь його забезпеченості свідчить про реальний рівень досягнення ідеалів правової держави. Гарантії незалежності судової влади, без перебільшення, тільки забезпечать суддям право на власну позицію при здійсненні ними своїх повноважень, а громадянам своєчасний та належний захист прав. А це, у свою чергу, сприятиме розвитку громадянського суспільства, демократії та справедливості. І тому гарантії незалежності судової влади та повага до неї, вказують В. Кравчук та Н. Сташків – не привілей суддів, а запорука стабільності правової держави [3, с. 29].

По-друге, саме судова влада є гарантом дотримання майже всіх інших принципів правової держави, вона є засобом забезпечення правової державності як такої. За словами В. Нерсисянца, «судова влада покликана задавати профіль правової державності», вона є основним формоутворюючим фактором правової держави. Виконання судовою владою її функцій може бути ефективним лише за умови незалежності суддів.

Судова влада у правовій державі має будуватись на таких засадах, щоб бути незалежною та самостійною між державою та людиною. Незалежна судова влада – це насамперед прояв і здобуток громадянського суспільства, де суд виступає не складовою системи державного апарату та управління, та є незалежним та безстороннім посередником між громадянським суспільством та державою [3, с. 29].

Незалежність судової гілки влади забезпечується відокремленістю її в системі поділу державної влади, неможливістю інших гілок влади впливати на рішення суду та скасовувати їх, гарантіями незалежності суддів [5, с. 68]. Ключовий принцип

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДДІВ ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Written by РАЦИН ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, студент юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)

Wednesday, 24 November 2021 22:03

незалежності суду означає здатність конкретного судді приймати рішення без будь-якого впливу, лише через призму власного аналізу, знань, вимог закону та внутрішнього переконання. Іноді незалежність суду важливіша за його професіоналізм. Найгірше, що може статися, це високопрофесійний і водночас залежний суд. Ми ніколи не знайдемо справедливості в такому суді!

Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу, це є основною гарантією незалежності суддів, що встановлена в ст. 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Правосуддя здійснюють судді, керуючись Конституцією і законами України та на засадах верховенства права [2]. Також встановлено додаткові гарантії незалежності суддів, а саме особлива процедура призначення судді на посаду, необмеженість строку їхніх повноважень, незмінюваність суддів, особливий порядок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, недоторканність судді. Гарантії незалежності суддів – це передбачені нормативно-правовими актами засоби мінімізації та усунення негативних зовнішніх і внутрішніх впливів на суддю під час здійснення ним правосуддя, спрямовані на забезпечення законного і обґрунтованого рішення відповідно до встановленої процедури [5, с.69; 4].

Слід зауважити, що Україна вже зробила значні кроки у напрямку зміцнення незалежності суду. Основні досягнення, які відбулися у нашій державі задля втілення принципу незалежності суддів:

1. Нейтралізація прямого політичного впливу на суддівську кар'єру. І парламент (Верховна Рада України), і Президент України відсторонені від прийняття рішень про призначення та просування суддів по службі.
2. Значно зросла винагорода суддів. Висока заробітна плата судді не є гарантією від корупції, але створює ефективний бар'єр безпеки.
3. Прозорі конкурсні процедури відбору та переведення судді, географія та попередні місця роботи переможців конкурсів до Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду України свідчить про початок функціонування «соціальних ліфтів» у професії судді. Зміни створили нову якісну реальність, але водночас з'явилися нові виклики – зовнішні та внутрішні [4]. Зовнішні проблеми не залежать безпосередньо від судової влади чи конкретного судді [7, с.28], наприклад такі:

- 1) постійна публічна дискредитація судових рішень, особливо політиками, ЗМІ, представниками владних інституцій, та й самими суддями;
- 2) періодичні популістські спроби уряду зменшити винагороду судді. Про це легко здогадатися, особливо в контексті негативного інформаційного фону навколо судової системи;
- 3) потенційне зниження досягнень судової реформи, особливо щодо гарантій незалежності. Такі зміни мають відбуватися виключно у встановленому законом порядку;
- 4) незаконний вплив і тиск, як на судову систему в цілому, так і тиск безпосередньо на суддю з метою спонукати його прийняти конкретне рішення. Тут інструментарій використовують максимально широкий, починаючи від інтенсивних переконань і натяків до прямого шантажу, з використанням керованих «громадських активістів» та порушення кримінального провадження.

Внутрішні проблеми. Слід припустити, що відповідь на них є більш критичною і вимагає більше внутрішньої волі, ніж протистояти зовнішнім викликам [4, с.154; 1]:

1. Пряма та ефективна реалізація повноважень Вищої ради правосуддя (ВРП) щодо реагування на конкретні випадки тиску як на суддю, так і на судову владу в цілому.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДДІВ ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Written by РАЦИН ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, студент юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)

Wednesday, 24 November 2021 22:03

Судова влада має м'яко тиснути на своїх делегатів у ВРПІ, змушуючи їх активно реагувати на кожен акт втручання та намагатися обмежити незалежність як суддів, так і судової влади.

2. Головним і вирішальним, відзначає Д. Бугай, є психологічна готовність і рішучість як суддів, так і судових органів захищати свою незалежність [2]. Не захищати членів корпорації, а захищати право на вільне правосуддя. Судові органи мають робити це за допомогою законодавчих повноважень та тиску на політичну владу, а судді мають робити це шляхом прийняття законного рішення у кожній справі.

Висновки.

Отже, необхідно зазначити, що незалежність судової гілки влади, її рівність із законодавчою та виконавчою гілкою є невіддільними ознаками правової держави, в котрій кожний має право на судовий захист своїх прав та свобод. Незалежність суддів встановлена в Україні як конституційний принцип організації та функціонування судів із метою забезпечення права осіб на такий захист [6]. Україна зробила значні кроки у напрямку зміцнення незалежності судової влади, а саме відсторонення політичного впливу на суддівську кар'єру, зростання заробітної плати, прозорий конкурсний відбір. Зміни, які відбулися поставили нові виклики, які слід вирішувати на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Бугай Д. Незалежність суду, європейські стандарти та український контекст. Ключові надбання та виклики. 19.06.2019. URL: <https://vbpartners.ua/en/judicial-independence-european-standards-and-ukrainian-context-key-achievements-and-challenges/>
2. Василевич М. В. Конституційно-правові гарантії незалежності судової влади: теорія та практика реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». К. : Нац. акад. внутр. справ, 2010. 17 с.
3. Кравчук В.М. Сташків Н.М. Повага до суду як один із принципів правової держави. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 4 (12). С. 27—33.
4. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи : монографія / відп. ред. І.Б. Коліушко. Київ : Атіка. 288 с.
5. Рачинський А.П., Огілько А.В. Незалежність суддів як передумова функціонування самостійної й авторитетної судової влади, що відповідає Європейській системі цінностей та стандартів захисту прав людини. Вісник НАДУ при Президентові України. 2016. №1. С. 66—74. URL: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/05/Du_2016_1_08.pdf
6. Скрипченко В.О. Незалежність суддів як гарантія законності в адміністративному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. №1. С. 176—178. URL: http://lsey.org.ua/1_2020/44.pdf
7. Шульгач Н.М. Поняття та сутність принципу незалежності суддів. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2017. Вип. 6. С. 227—230. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzlubp_2011_6_53.pdf